

Viena no videi draudzīgām dārzkopības metodēm — permakultūra

Niceta Anna Starina

Ir klāt pavasaris, saulīte sāk sildīt arvien vairāk, un pavisam drīz vairums atkal pievērsīsies dārza darbiem. Ir dažādi dārza iekopšanas veidi — ja vieni izvēlas visu stādīt podos, citi priekšroku dod dobēm. Ja vieni izvēlas tradicionālo pieeju, tad citi veido permakultūras dārzu.

«Permakultūras dārznieks ir tas pats mūsu parastais, tikai ar mazliet citu vērtību pret savu dārzu, jo viņš noteikti centīsies būt maksimāli saudzīgs pret dabu un tās procesiem,» stāsta Latvijas Permakultūras biedrības (LPB) valdes vadītāja Ilze Mežniece. «Permakultūras ideja pati kā tāda nav nekas jauns. Mēs to esam nosaukuši par permakultūru tikai priekš mūsdienu modernā cilvēka, kurš ir tā attālinājies no zemes, no dabas procesiem, no vērošanas un būšanas kopā un dabas procesu izpratnes, ka ir bijis nepieciešams kaut kā šīs zināšanas atkal sastrukturēt un iedot rokās kā mācību grāmatu. Un tad šo struktūru, kur māca, kā ieraudzīt, atpazīt un samīļot visu, kas ir dabā, sauc par permakultūru.»

Videi jāklūst bagātākai un tīrākai

Nevar noliegt, ka modernais dzīvesveids ienāk mūsu dzīvēs arvien vairāk, taču, piedomājot pie vides mums apkārt, mēs to varam saudzēt. «Tā ir spēja saimniekot, nepasliktinot, nebojājot vidi, bet tieši otrādi, radot to aizvien bagātāku un pilnvērtīgāku komplektā ar jaunām zināšanām,» tā I. Mežniece. «Ja mēs dzīvojam un saimniekojam tādā veidā, ka vide ap mums paliek nevis piesārņotāka, kā tas ir šobrīd ar industriālās lauksaimniecības metodēm strādājot, bet tieši otrādi — ka tā paliek aizvien daudzveidīgāka, bagātāka un tīrāka, tad, protams, ka ikviens, ne tikai vide, bet arī mēs kā vides daļa būsīm laimīgi un spēsīm veseli un ziedoši dzīvot šajā pasaulē.»

«Es sāku pētīt un sapratu, ka permakultūrai ir nepieciešama sistemātiska pieeja, ja grib kaut ko ražot, darīt lietas efektīvāk,» stāsta permakultūras piekritējs Juris Šleiners no Dundagas. «Jo permakultūra ir dzīvot saskaņā ar dabu, bet tas ne vienmēr iet kopā ar saimnieciskās darbības principiem. Permakultūra kā tāda manā uztervē ir mazliet ideālistiska, bet to īsti nevar dabūt gatavu, ja saimniecība ir ar uzņēmējdarbību saistīta. Tad būs jāatkāpjas no dažiem permakultūras ideāliem, lai sasniegtu tos mērķus, kas vajadzīgi.»

Lai izveidotu permakultūras dārzu, nepieciešams komposts. «Tā ir daļa no jebkura dārznieka darbiem, tā vienkārši ir nepieciešamība,» teic I. Mežniece. «Kompostu var izveidot vairākos veidos — ka tas gatavojas un nobriedinās lēni un gari, varbūt atstājot pat iekšā patogēnu sēklas

Lai veidotu precīzas dobes, var izmantot šablonus, ar kuru palīdzību izkārtot mēslojumu un mulču. Standarta dobes platums ir 75 centimetri. Šāda veida dobes var veidot ne tikai uz lauka, bet arī siltumnīcā.

Terēzes Matisones foto

vai nezāļu sēklas, kas tur izdzīvo; vai arī mēs uztaisām tādu ātro kompostu, kurā ļoti daudz kas «pārdeg», un tas savā ziņā sterilizējas. Ja runājam par kompostu kā dārza sastāvdaļu, tad tur mēs liksim mūsu zaļos atkritumus, kas radīs nepieciešamo slāpekļa daudzumu. Tie ir dažādi virtuves atkritumi, izņemot gaļu, tā ir zāle un nezāles, arī dzīvnieku mēsli, ja tādi ir. Un mēs tur liksim iekšā arī nokaltušo — smalkos zariņus, vecās lapas, sienu. Šādā veidā kombinējot sausos oglekļa materiālus ar zaļajiem, ļoti daudz slāpekli saturošajiem materiāliem, mēs arī panākam veiksmīgāku kompostēšanu. Un, ļoti rūpīgi strādājot pie šīm kompostēšanas metodēm, mēs varam panākt arī karsto kompostu, kas sterilizē patogēnus. Bet tur tad vairāk jāiedziļinās kompostēšanas mākslā. Tā ir vesela atsevišķa zinātne.»

Ar permakultūru var aizrauties arī pilsētā

«Ir arī pilsētas ar mazdārziņiem, kā arī pilsētas ar mājām, kur ir pagalmi,» bilst LPB valdes vadītāja. «Bet ir ļoti daudz šo iniciatīvu, kuras ne vienmēr tiek atbalstītas no pilsētas pārvaldīšanas puses. Mēs jau arī mazās lietās un visā savā dzīvesveidā varam veidot patīkamu vidi sev apkārt. Ja nevaram audzēt pārtiku, mēs varam kopt savas attiecības ar kaimiņiem, veidot interešu kopienas, atstāt mazāku ietekmi uz vidi ar to, ka neradām atkritumus un izmantojam mazāk lietu, kas pēc tam pārvērtīsies par atkritumiem. Šādā veidā, vienmēr domājot, ko mēs darām, ko pārkam, ko izmantojam savā dzīvē, varam būt arī permakultūristi pilsētā.»

Šobrīd Latvijas Permakultūras biedrībā iesaistās teju 300 biedru, taču tie nebūt nav visi permakultūras piekritēji. «Tajā pašā laikā Facebook lapā mums seko līdz 4500 cilvēki,» atklāj I. Mežniece. «Bet tad, kad mēs paskatāmies Facebook lapu, kurā pulcējas cilvēki un apmainās ar idejām par dažādiem dārzkopības veidiem, kas saucas «Permakultūras dārzs», tur jau mēs redzam

Juris Šleiners permakultūras metodē iesaista arī vistas: «Viena lieta, ko es bieži vien redzu, ka vistas dzīvo vienā un tajā pašā vietā, kas man personīgi nepatīk. Vistām ir jāstaigā visur, kur tās grib. Bet man patīk, ka var kontrolēt to darīt, teiksim — šis dizains perfekti var noganīt visu lauku.»

22 000 cilvēku. Tā ka, es domāju, interese ir diezgan liela. Un dārzkopji bieži ir tādi cilvēki, kuri ļoti mīl savu dārzu, mīl tajā rušināt, un viņiem nav diezgan daudz laika nodarboties ar sabiedriskām aktivitātēm, iesaistīties biedrībās vai grupās.»

Lai sāktu nodarboties ar permakultūru, LPB valdes vadītāja sākumā iesaka novērot, ko dara citi, un atstēt domu par ķīmikāliju izmantošanu dārza darbos: «Beidzam tās lietot tā ļoti konkrēti, pārtraucam, lai mūsu dārzs var atveseļoties. Varbūt atveseļošanās procesā būs kaut kādi nepatīkami iznākumi. Bet tas ir tāpat, ja mēs dzeram antibiotikas, nobeidzam savu kuņģa mikrofloru un mums pēc tam sāp vēders. Apmēram tā arī dārzs var reaģēt. Ja mēs noņemam nost indes, var gadīties lietas, kas šķiet nepatīkamas, bet tām ir jāļauj dabiski atrisināties. Nākamais solis: mācīties par to, kā dabiski saimniekot, kā ar dabīgiem līdzekļiem atbalstīt labvēlīgos organismus mūsu dārzā.»

Nedarīt pretēji dabas principiem

Tāpat nozīmīgi ir atdarināt dabu. «Tas ir — neatstāt pliku augsni, kas dabā tā nekur nav novērojams,» dalās I. Mežniece. «Mēģināt neveidot lielus laukumus ar monokultūrām, jo arī dabā viss ir kopā. Pļavā ir daudz

dažādu zāliņu, arī mežā — dažādas koku sugas. Ja tām ir ļauts dabiski atjaunoties, tad neveidosim monokultūru, jo tā ir ievainojamāka, par to daudz vairāk jā rūpējas. Mēģinājumus veidot jauktos stādījumus, kā, piemēram, burkānu kopā ar sīpoliem. Turpināt vērot, mācīties, un pamazām radīsies aizvien vairāk un vairāk ideju, kā noturēt ūdeni, lai nav bieži jālaista, kā izmantot saulīti, stādot saulmiļus tur, kur tā vairāk spīd, kā radīt mikroklimatu savā dārzā.»

«Permakultūras dobēs nekas netiek rakts,» teic J. Šleiners. «Rokot apgriez visu otrādi. Iedomājies, ja tu dzīvo pirmajā stāvā un tev viss ir ļoti labi, bet tevi pēkšņi pārceļ uz augšējo stāvu, kur tevi cepina saule. Mikrobiem ir tieši tas pats. Tāpēc es neko neaiztiek, lai daba visu dara pati. Galvenais, lai ir labs kompostu pa virsu, un viss būs labi.»

Ir ne tikai dārza, bet arī sociālā permakultūra. «Tā ir, pavisam vienkāršiem vārdiem runājot, sadarbības un labas kopā būšanas veicināšana savā apkārtnē,» pauž I. Mežniece. «Tie ir kopienas veicināšanas pasākumi, tās ir sarunas ar kaimiņiem, mūsu labie darbi. Paskatoties atpakaļ tradīcijās, — kāpēc cilvēki laukos nejutās vientuļi? Jo viņi dzīvoja lielās ģimenēs un vienmēr gāja cits citam palīdzēt. Kādreiz cilvēki gāja uz siena vai aršanas talkām. Tas

mūsu kultūrā ir ļoti izteikti, un tikai pēdējā laikā mēs par to mazliet mazāk atceramies. Lai gan vēl arvien mums ir Lielā talka, vēl arvien mēs varam taisīt kopienas dārza stādīšanas talkas. Tā arī ir veselīgas sociālās vides radīšana ar kopā darbošanos uz rezultātu vērsta.»

Savukārt Juris Šleiners Dundagā izveidojis termo pakomātu: «Ir 21. gadsimts, ir sociālie mediji, un, lai jauniešiem būtu vieglāk iepirkties veikalos, pakomāts ir risinājums. Tur var vienkārši ielikt savu precī saldinātāvu, ledusskapī vai plauktiņā, un jebkurš var brīvi aiziet, lai iegādātos precī no ražotāja. Es to izveidoju, risinot savu vajadzību, bet sapratu, ka varu palīdzēt vairākiem tirgotājiem un iedzīvotājiem to pašu lietu atrisināt. Visiem kopā šo risinājumu lietojot, tas strādās ļoti labi.»

Visam vienmēr jābūt līdzsvarā

Cilvēki, kuri dzīvo laukos, permakultūras metodē var iesaistīt arī dzīvniekus. «Bioloģiska lauksaimniecība bez dzīvniekiem nemaz nav iespējama, jo dzīvnieki, sevišķi atgremotāji, ir galvenie augsnes ielabotāji,» pauž I. Mežniece. «Viņi bija tie, kas ar savu ganīšanos radīja augsnes kārtu, uz kuras izauga mežs un uz kuras mēs vēl arvien turpinām saimniekot un dzīvot. Mums, protams, ir jāprot par viņiem rūpēties. Latvijā ir grūti, jo dzīvnieku paliek aizvien mazāk, un viņi aizvien lielākos baros tiek koncentrēti uz mazu saimniecību. Latvijas augsne šobrīd tiešām nav labā stāvoklī. Tā ir ļoti noplūcināta, erodēta, degradēta gan mehāniskās apstrādes rezultātā, gan arī tāpēc, ka tiek ļoti daudz lietoti dažādi pesticīdi. Lai atjaunotu auglīgu augsni, mums nāksies ļoti domāt, kā to darīt. Lauksaimniecības dzīvnieki būs atslēgas elementi šajā procesā.»

LPB valdes vadītāja norāda, ka visam vienmēr jābūt līdzsvarā, jo, kas par daudz, tas var radīt kaitējumu: «Viens no principiem ir — sāk ar maziem risinājumiem, ej maziem soliņiem un tad pamazām kļūsti lielāks. Bet, piemēram, runājot par vēja generatoriem, — kad tie ir mazi, to ietekme uz vidi ir ļoti neliela, un tie ir spējīgi kaut kādā veidā dot to pašpietiekamību, nodrošinot ar nepieciešamo enerģiju. Tajā brīdī labās īpašības ir daudz vairāk nekā sliktās, kas ir troksnis un dažādas ietekmes uz vidi, vibrācijas. Bet, ja tie ir milzīgi, kā mums šobrīd Latvijā, kur ievēd tos 300 metrus augstos ar visām daudzajām ķīmijām un ar ļoti lielo skaņas un vibrāciju ietekmi, tad tas vairs nav videi draudzīgi. Arī permakultūrā mēs nevaram atļauties būt vieglprātīgi un skatīties uz visu caur principu burtisku pielietojumu. Ja mēs skatāmies ar tādu kopēju procesu izpratni un tiešām vēlmīgi vidi, kuras sastāvdaļa mēs kā cilvēki esam, uzturēt labu un bagātu, tad, manuprāt, šīs pieejas mums šobrīd ļoti pietrūkst ne tikai Latvijā, bet visā pasaulē.»